
Національна ідея

Василь Лизанчук

БЕЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, КУЛЬТУРИ, ДУХОВНОСТІ – НЕ МОЖЕ БУТИ УКРАЇНСЬКОЇ УКРАЇНИ*

Усе більше документальних праць засвідчують, що після 1654 р. Москва, вбираючи політичну експансію в шати “братерського єднання”, перетворювала Україну на свою колонію.

Міф про “добровільне приєднання України до Росії” розвіюють, зокрема, “Присяжні книги 1654 р. Білоцерківський та Ніжинський полки” – документальне підтвердження того, що обмосковлення в Україні почалося саме 1654 року. Московські писарі немилосердно перекручували, калічили українські прізвища, імена, географічні назви, подаючи їх на московський копил.

Переяславський процес триває ще й сьогодні. Росія за будь-яких умов намагається утримати Україну у своїх тенетах. Нинішнє тотальне російщення органічно переплелось з глобалізацією, яка призводить не лише до американізації, а й до африканізації України, нівеляції національного життєвого середовища.

Більшість європейських націй пройшли шлях утвердження своєї ідентичності у XVIII або XIX ст.; українцям незрівнянно важче торувати цей шлях на початку XXI ст., у період інтеграційного форсажу, у безмежному просторі глобальних викликів та імперативів. Компасом на шляху до самоствердження має бути національне самоусвідомлення. Адже піднесення громадянського, державницького духу, всебічний моральний розвиток особистості можливі лише у високодуховному середовищі, за межами насильства, зневаги, асиміляції. Досягненню порозуміння, злагоди, об’єднання, ідентифікації української людності, розбудові та утвердженню української України покликане слугувати національне слово. Кожна держава починається з національної мови – основи високої духовності, культури, національної моралі, самоідентифікації. Отже, мовна свідомість народу – це ознака його зрілості, національно-державницької самовизначеності.

Потрібне глибоке усвідомлення кожним – численними й нечисленними народами, політичними діячами і хліборобами, керівниками держав і робітниками, багатими й бідними, що ми всі – жителі однієї планети, що наша цивілізація збереже себе за умови збереження культури, духовності, мови кожного народу. Водночас будь-яка культура має бути відкрита для світу. Людина та культура – невіддільні: людина творить культуру, а культура формує людину. Мудрість діалогу культур – у вмінні збирати краплини відмінностей у безмежний океан добра; доброзичливий діалог культур – мов живильний ґрунт, на якому проростають зерна порозуміння, злагоди, дружби між націями та державами; творчий діалог культур – криниця, де зберігаються справжні цінності життя.

---

* Стаття надійшла до редакції наприкінці листопада, коли № 12(2004) та № 1(2005) уже були передані до друку. Однак, із огляду на важливість порушених автором питань, вважаємо за доцільне опублікувати запропонований матеріал і сподіваємося, що на нього відгукнуться як науковці, так і політики.

Земна цивілізація з її багатою історією та культурою — це, в уявленні Ю.Завгороднього, яскраве мозаїчне панно, де кожен народ — від найчисленнішого до найменшого — представлений у вигляді коштовного камінця чи шматочка смальти. “Коли випадає з тої панорами якийсь шматочок з власної немочі, або його нахабно вибивають відбійним молотком, у кожному разі бідніше наше загальнолюдське панно”¹, зазначає письменник. Скільки ж сірих плям замість яскравих камінців з’явилося на ньому лише за останнє століття?! Тільки за сімдесят років існування новітньої російської імперії під назвою СРСР зникло більше сімдесяти мов. В Україні ж мова титульної нації не лише не підтримується владою, не лише не має державного захисту, а повсюдно принижується й упосліджується.

Такий висновок випливає не з “вигадок національно заспокоєних українців”, як зазвичай висловлюються інтернаціоналісти-шовіністи й усілякі безбатченки, а з суворой реальності, яку відображено в матеріалі за підписом голови Рахункової палати України В.Симоненка під назвою “Про результати аналізу стану виконання Комплексних заходів із всебічного розвитку української мови, планування та використання коштів бюджету України на їх впровадження”.

Ці результати просто приголомшливі: більшість запланованого не було виконано або виконано лише частково.

У документі наголошується, що “часті зміни положень законодавчих актів щодо покладення відповідальності за виконання завдань, пов’язаних з формуванням мовної політики на рівні органів центральної виконавчої влади, призвели до майже повного руйнування державного механізму управління всебічним розвитком і функціонуванням української мови. *Фактично в державі відсутній орган, який би на постійній основі займався організацією, координацією та контролем за функціонуванням та розвитком української мови*”².

Тим часом мова — “найважливіша частина нашої особистості, нашої поведінки, нашої думки, вона — тіло цієї думки, визначає ступінь нашої свідомості, є своєрідним її мірилом, — наголошує мовознавець О.Сербенська. — Мова якнайтісніше пов’язана з духовним світом, сферою почуттєвого, з “розумом серця” — і усвідомлення того, що таке мова, як і за якими ознаками вона живе, що зберігає, а що руйнує її організм, яка її роль у житті людини і народу, виробляє здатність не піддаватися впливам середовища, якщо воно затягує. І насамперед за мовною ознакою людина шукає собі подібних, або, як кажемо, ідентифікує себе”³.

Згідно з переписом 2001 р. українці в Україні становлять 77,8% від загальної кількості населення (за переписом 1989 р. було 72,7%), росіяни — 17,3% (за переписом 1989 р. — 22,1%). Українську мову вважає рідною 67,5% населення України, що на 2,8% більше, ніж за даними перепису 1989 р. Російську мову визначили як рідну 29,6% населення. Порівняно з попереднім переписом цей показник знизився на 3,2%. Це, безперечно, розвінчує московський міф про переважну російськомовність етнічних українців. Проте, як справедливо зазначає політолог Олег Медведєв, визнання української мови рідною ще не означає використання її в повсякденному спілкуванні. Тому соціологи для повноти картини з’ясовують мовну поведінку людей за різних обставин. Заступник директора Інституту соціології НАН України Микола Шульга пропонує аналізувати мовну

¹Завгородній Ю. Україно, не прощай! // Літ. Україна. — 2004. — 25 берез.

²Шевченко А. Влада як у приймах // Народна газета. — 2004. — № 26.

³Сербенська О., Волощак М. Актуальне інтерв’ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. — К., 2001. — С.15.

практику за такими критеріями, як національне самовизначення, уявлення про рідну мову, мова спілкування в родині, мовні переваги в роботі з документами. Найгірший показник україномовності суспільства вимальовується за останнім критерієм: традиційно лише 40—45% респондентів обирають україномовні анкети. Найвищий же рівень україномовності спостерігається у спілкуванні в родині, а саме цей критерій можна вважати найоб'єктивнішим, бо саме тут існують найліпші умови для вільного вибору — не впливає позиція начальства та не тисне російськомовне оточення. Отже, як стверджує М.Шульга, в сімейному спілкуванні співвідношення мов становить 50:50, і ця пропорція, мовляв, свідчить, що наше суспільство складається з двох приблизно рівних мовних спільнот.

Слід зазначити: не один рік триває дискусія про те, що саме має бути покладено в основу мовної політики — національний склад, уявлення про рідну мову чи реальне поширення тієї чи тієї мови. “Найзатятіші українофіли апелюють до перших двох критеріїв, до глибоких генетичних кодів, патріотичних почуттів та морального обов'язку. Раціональнішою здається позиція тих, хто вважає, що мовна політика має базуватися не на етнічній ідентифікації, а все-таки на мовній. Хай буде так, — погоджується О.Медведев. — Але коли вже нас, україномовних, у державі на загал 50%, то де наша половина телебачення, радіо, газет, кіно, естради тощо?”⁴.

Український телерадіоэфір, за оцінками фахівців, на 90% заповнений чужоземною, агресивною, насильницькою, порнографічною масовою “культурою”, брехливою й цинічною рекламою. Велика кількість телерадіоорганізацій годує українських громадян примітивізованими витворами різних сурогатів, видаючи їх за модерне мистецтво, пропагує “естетику зла”, денационалізує, зросійщує, американізує й навіть африканізує дітей, підлітків, молодь. Псевдобізнесова, псевдоринкова політика, у якій застрягла переважна більшість телерадіоорганізацій, аж ніяк не допомагає утвердженню високих духовних, моральних, національних ідеалів, української патріотично-громадянської свідомості. Навпаки, велика кількість так званих рейтингових передач — це витончений засіб масового психопрограмування, російщення, нівелювання природної сутності українців, знищення культурно-національного життєвого середовища. В Україні, по суті, відсутній український інформаційний простір.

“Торжествуюча в ефірі, на касетах і дисках російськомовна попса (у її багатоголосі гідно представлені колишні кияни), регулярні “рейтингові” московські телепрограми і серіали, московські товсті щотижневі газети з місцевими додатками, глянсові журнали про “шикарне життя” і “про це”, розливане море дамських романів, серійних детективів і якихось фантазій про друдів на космольотах — усе це створює таку стійку інформаційно-ідейну єдність усього пострадянського населення, такий новий універсалізм, про який Сулов із Брежнєвим не могли навіть мріяти. Чи легко на цьому культурному тлі вести капітальний ремонт нашої національної культури? Але ж є ще польська попса і мас-культура, є західна, їхній вплив не можна порівняти з російськомовною, але вони теж присутні в нашому культурному просторі і теж тягнуть у свій бік”⁵, — зазначає Л.Кучма.

Але від кого залежить “капітальний ремонт” української культури, як не від Президента? “Та й чи варто вживати визначення “капітальний ремонт” щодо достатньо багатой і сильної культури, створеної українською мовою? Не про ремонт своєї культури випадало б вести мову українському Президентові, а про її захист на власній території від інокультурної експансії, передусім, російської”⁶, — наголошує завідувачка кафедри української мови Національного університету “Кієво-Могилянська академія” Л.Масенко.

⁴Медведев О. Де моя половина? // День. — 2003. — 14 берез.

⁵Кучма Л. Украина — не Россия. — М., 2003. — С.531.

⁶Масенко Л. Рецепти толерантності від нетолерантної влади // Слово Просвіти.—2004.—21—27жовт.

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення 14 квітня 2004 р. вперше за десять років свого існування всебічно розглянула та об'єктивно оцінила мовну ситуацію в інформаційному просторі України. Наслідком стало рішення "Про виконання законодавства України щодо мови телерадіопередач і програм" та "Рекомендації щодо визначення мови програм і передач у програмних концепціях телерадіоорганізацій, які ведуть мовлення на території України або претендують на отримання ліцензій". Рішення й рекомендації базуються на 10-й статті Конституції України, 9-й статті Закону України "Про телебачення і радіомовлення", де зазначено, що "телерадіоорганізації ведуть мовлення державною мовою. Мовлення на певні регіони може здійснюватися також мовою національних меншин, що компактно проживають на даній території".

Захищаючи право українців на отримання телевізійного та радіопродукту (інформація, культурологічні, соціально-економічні, політичні, спортивні передачі тощо) державною мовою, Національна рада взяла під додаткову опіку мови національних меншин, визначивши порядок використання їх у програмах телерадіокомпаній. Отже, повністю безпідставний той гвалт щодо утисків, дискримінації та насильницької українізації, який здійняли російські імпер-шовіністи в Москві, комуністи-малороси на чолі з П.Симоненком і російськомовні ЗМІ в Україні, які сповідують тезу лідера СДПУ(о) В.Медведчука, "що має бути закріплений правовий статус російської мови, оскільки вона є рідною або одною з двох рідних для більшості громадян України"⁷. Як уже зазначалося, за даними перепису населення 2001 р., у нашій державі проживає 77,8% українців. Українську мову вважає рідною 67,5% населення України. Отже, заява В.Медведчука щонайменше некоректна.

Однак через два тижні, 28 квітня 2004 р., Національна рада України з питань телебачення та радіомовлення вирішила відкласти виконання свого рішення й рекомендацій аж до 1 січня 2005 р. Варто зазначити, що в головах членів Нацради "прояснилося" після того, як Президент України Л.Кучма розкритикував їхні рішення та рекомендації, назвавши "неконституційними", такими, що не мають юридичної сили. Заговорив він про це після того, як проти спроби захистити в Україні українську мову повстала шовіністично-імперська рать московського стратегічного партнера. Л.Кучма тоді також сказав, що "був би радий, якби завтра всі прокинулися і заговорили українською мовою". Однак при цьому "глава держави не пояснив, як завтра всі можуть прокинутися україномовними у країні, в якій вживання державної мови де-факто не є обов'язковим ані в телерадіофері, ані в закладах освіти, ані навіть в органах державної влади"⁸.

Невже Л.Кучма, В.Медведчук, П.Симоненко не знають, що значне звуження українського мовного діапазону відбувалося не природно, об'єктивно, а внаслідок цілеспрямованого російщення, нищення українців як етносу. Тому й перепони на шляху повернення української мови в Україні до свого природного стану функціонування, в якому вона вже була б, якби не чужі та доморощені асимілятори, – аморальні та злочинні. Швидкість і оперативність, з якою Росія здійснила окупацію нашого інформаційно-культурного простору, на думку Л.Масенко, забезпечили два чинники: асиміляція населення на сході країни, що зруйнувало мовний кордон із Росією, та проросійська орієнтація влади.

Новітні асимілятори наполегливо поширюють міф про лінгвістичну близькість української й російської мов: мовляв, природно, що російська мова для українців

⁷Стріха М. Політична позиція й політичне ошукаство // Критика-Коментар. – 2003. – 3 квіт.

⁸Левицька Г., Ганус А. Деукраїнізація // За вільну Україну. – 2004. – 15 трав.

— рідна. Якоюсь дивною однобокiстю характеризується ця “близькiсть” — лише на користь Москви. Але погляньмо на таблицю “Лексичнi вiдстанi мов”, що в лiнгвiстичному музеї Київського національного унiверситету ім. Т.Шевченка. Що бачимо? Українська мова вiдрiзняється вiд польської на 30%, вiд болгарської — на 32%, вiд чеської — на 36%, вiд російської — на 38 %. Отже, причина засилля російської мови в Україні не в лексичнiй близькостi, а в полiтицi, мета якої — винищення українського етносу, недопущення розквiту української України.

До речi, у російському керiвництвi, на противагу “корманичам” в Україні, добре розумiють, яку iнтегрувальну, цементуючу роль вiдiграє мова в державному будiвництвi. Щоб не випускати Україну з-пiд свого морально-психологiчного, полiтико-iдеологiчного впливу, не дати можливостi утверджуватися українській мовi в Україні, зокрема на телебаченнi та радiо, Москва й на мить не припиняє iнформацiйної агресiї. До найтипiвiших форм зовнiшньої iнформацiйної агресiї належить масове завезення з Росiї в Україну досить дешевих (порiвняно з вартiстю українських) російськомовних газет, журналiв, вiдео- та аудiокасет, заповнення українського ефiру російськими телерадiопрограмами, насичення українського побуту чужоземною (росiйсько- та англiйською) масовою культурою (агресивною, цинiчною, насильницькою, порнографiчною). До внутрiшнiх форм агресiї належить заснування й видання в Україні дуже великої кiлькостi (порiвняно з потребами росiян — громадян України) російськомовних газет, журналiв, книжок, засилля російськомовних теле- i радiоорганiзацiй, а також демонстративне iгнорування, зневажання української мови, культури, духовностi багатьма працiвниками в усiх владних структурах Української держави.

I хоч важко не погодитися з I.Дзюбою стосовно того, що “двомовниками” досить часто “називають себе принциповi й затятi одномовники, тi, хто не знає i не хоче знати української мови”, справжня українсько-росiйська двомовнiсть, на думку О.Медведева, була б для украiнофобiв великим кроком уперед щодо наразi безроздiльно панiвної росiйської одномовностi. Навiть до такого стану йти ще дуже й дуже довго. Як засвiдчують результати перепису населення 2001 р., національнi меншини також зросiйшуються. Скажiмо, 88,5% грекiв, 83% євреiв, 64,7% бiлорусiв, 58,7% татар, 30% болгар тощо рiдною визнають не свою національну мову, а росiйську, i лише бiльшiсть полякiв вважають рiдною українську.

Отже, питання “бути чи не бути українській мовi”, “нацiональному iнформацiйному просторовi” означає “бути чи не бути українській Україні”. Тому таке гостре мовно-культурне протистояння в Україні. Антиукраїнську iнформацiйну агресiю намагаються “обгрунтувати” новiтнiми “науковими” вiдкриттями. Наприклад, професор Нацiонального унiверситету “Києво-Могилянська академiя” В.Агеєва нав’язує тези, що “iдеологема служiння народу втратила актуальнiсть”, “письменство не повинне навчати любити Батькiвщину...”⁹. Iншi не перестають стверджувати, що “шкiльне лiтературознавство повинно позбутися комплексу “нацiонального соцiологiзму”, що прийшов на змiну “радянському соцiологiзму”, надалi розкручують московський псевдонауковий постулат, що українська мова — “регiональний дiалект росiйської мови”. С.Рогачов у рецензiї на атлас “Географiя України” (для 8—9 класiв) написав (подаю мовою оригiналу): “Читая украинские названия, географические и экономические термины, льстишь своему общерусскому национальному чувству, упиваешься многогранностью своего могучего языка, столь изобретательного в его региональных диалектных проявлениях”. “Доброзичливец” С.Рогачов пропонує “ввести в русских школах

⁹ Агеєва В. Естетика чи iдеологiя? // Дивослово. — 2001. — № 1. — С.62.

изучение основ нашего юго-западного, украинского диалекта”, а вчителів географії закликає “пробуждать в своих учениках всесторонний интерес к самой близкой, самой родной нам стране, самой нашей на свете территории — Украине. Если вдуматься — более нашей, чем сама территория Российской Федерации”¹⁰.

Дружина президента Росії Л.Путіна, виступаючи в Петербурзі на загальноросійській конференції “Російська мова на межі тисячоліть”, наголосила, що “російська мова об’єднує людей у російський світ” і “кордони російського світу проходять по кордонах вживання російської мови”. Тож який світ нині в кабінетах і коридорах владних структур в Україні: український чи російський? Чиї бранці сотні тисяч чиновників? Чи осяває їх український ідеал і потреба в українському національному життєвому середовищі, чи вони раби російсько-імперського молоха, вирватися з полону якого навіть не бажають? Невже вони настільки морально, психологічно, національно покалічені хворобою малоросійства, що не здатні усвідомити: без української культури, духовності, мови, національної економіки не може бути української України? Чи, може, вони справді серед тих, хто не хоче соборної, могутньої, демократичної Української Держави?

Збереження й розвиток української мови, культури, духовності — основа безпеки української нації, і на її захист мусять бути спрямовані охоронні дії органів державної влади, громадських, політичних органів, кожного жителя України. Адже людина — не планетарна особа, не планетарний громадянин, а конкретно-історична, національно-культурна індивідуальність. Уболівання Д.Павличка за долю України вилилися в гострі, але справедливі слова: “Раби на розум і на вдачу”, які сьогодні керують нашою державою, не можуть збагнути, що то значить для нації бути собою, їм здається, що досить одягнути в національні регалії й забезпечити харчами, а мову й культуру можна знову топтати, можна навдогочу сусідові зректись історії, своєї душі і жити невільниками у своїй державі. Ми цю державність, однак, здобували не тільки задля звільнення нашого народу з колгоспного і пролетарського рабства, а насамперед для збереження своєї мови, культури, історичної правди, нашої національної неповторності. Ми цю державність здобували для майбутніх поколінь — не манкуртів, а українців, і для тих українців, що мучились і вмирали колись за нашу національну ідею”¹¹.

Повністю погоджуюся з твердженням Л.Масенко, що за президентства Л.Кучми фактично було продовжено радянську політику асиміляції України, яку провадила КПРС під прикриттям фальшивого гасла “гармонійної” російсько-української двомовності. Але проголошення України незалежною державою й надання українській мові статусу державної диктує асиміляторам іншу стратегію мовно-культурної політики. Якщо в тоталітарній радянській системі зовсім не обов’язковим було конституційне затвердження російської як фактичної державної мови на всій території СРСР, то в нових політичних умовах для продовження асиміляційного процесу й доведення його до логічного завершення — “братнього” влиття української мови і, відповідно, нації до російської, необхідно затвердити двомовність конституційно. Саме це планував зробити Л. Кучма із самого початку свого президентства, але наштовхнувся на достатньо могутній опір українських сил.

Щоб свобода слова працювала на розбудову української України, на духовно-національне збагачення всяк суцільних у ній, потрібна політична воля законодавчої,

¹⁰Рогачёв С. Три угоды в нем // Краєзнавство, географія, туризм. — 2002. — № 39. — С.22–23.

¹¹Павличко Д. Мука чистоти // Літ. Україна. — 2004. — 25 берез.

виконавчої й судової влад, державна економічна підтримка тих засобів масової інформації, які сприяють розвитку та зміцненню нашої держави. Свобода слова мусить бути законодавчо не лише окреслена, а й забезпечена, щоб політичні узурпатори не обмежували його добротворну енергію, не мали змоги чинити свавілля, політичний розбій чи антиукраїнське ідеологічне піратство.

Нині, на превеликий жаль, чимало політиків, зокрема й депутатів і журналістів, послуговуються колишньою комуністичною цинічною лексикою, розвивають і утверджують її. Слово перестає бути реальним морально-духотворним началом у життєдіяльності людей. Ми стали свідками, навіть учасниками, аморального процесу знецінення слова, варваризації інформаційного простору в Україні, маємо справжній апофеоз т.зв. ненормативної лексики.

Давно минули часи, коли лексика п'яного російського мужика дивувала світ. Сьогодні вже п'яний мужик може позаздрити лексиці владної "еліти". Згадаймо "висококультурні", "морально-духовні" вислови В.Путіна, Л.Кучми, В.Януковича. За визначенням І.Дзюби, це – лише вершина айсберга. Підводна ж його частина – омертвілі тонкі структури душі, сформовані багатьма тисячоліттями розвитку роду людського.

Мені можуть заперечити, що завжди, в усі епохи існувала стилістика соціального дна. Але тепер це дно потужно сплигло нагору й почало диктувати свої умови. Тобто йдеться вже не про стилістичні зрушення в культурі, зазначає І.Дзюба, а про якісні зміни людини, про відмову від того, що відрізняє її від тварин, – відчуття сорому. А це означає руйнування всієї структури духу. Відбувається те, що В.Шевчук назвав "підсвідомим колаборантством", коли мова, культура вже не сприймаються навіть у найвищих своїх проявах, коли молода мама не співає немовляті колискову, а забавляє його за допомогою транзистора, з якого на всю потужність лине чужомовна попса на кшталт "купілі малолеточку за таблеточку".

Відповідаючи на запитання, чи нинішня політична, економічна, культурна еліта обстоює національні інтереси України чи свої власні, не пов'язані з її майбутнім і народом, єврейський поет і перекладач М.Фішбейн зазначає: "Еліта в нас не при владі. На жаль. А ті, хто при владі, либонь, сповідують один із моїх "аферизмів": "Чітко продумана сума хаосів часом дає добре впорядковану систему". Ці люди не знають межі, й поки їх не зупинять, вони не зупиняться... Українська еліта має підтримати Віктора Андрійовича Ющенка. Повторюю: *не підтримувати сьогодні Віктора Ющенка – це національний мазохізм, якщо не національне самогубство*. Саме Віктор Ющенко обстоює національні інтереси України. Знаєте, мене часом запитують: "Ну гаразд, ми підтримаємо Ющенка, а як він ставитиметься до росіян, а як він ставитиметься до євреїв?..". Я відповідаю: "Так само, як і до всіх, в Україні суших". Що ж до євреїв – то ми, євреї, маємо вклонитися мамі українського лідера: під час війни мама й бабуся Віктора Андрійовича Ющенка в селі Хоружівка, що на Сумщині, переховували в себе в хаті трьох єврейських дівчаток із міста Ромни"¹².

В.Ющенко за єдність і цілісність України. Він усією своєю попередньою й нинішньою діяльністю підтверджує, що не хоче, аби росіяни, євреї, вірмени, поляки, угорці, румуни, болгары, греки, представники інших націй, які живуть на гостинній українській землі, асимілювалися, перетворювалися на українців. Кожний із них хай залишається самим собою. Українська держава створить їм належні умови для збереження

---

¹²Фішбейн М. Не підтримувати сьогодні Віктора Ющенка – це національний мазохізм // Україна молода. – 2004. – 15 лип.

своєї мови, культури, духовності. Натомість гасла В.Януковича про державний статус російської мови, подвійне громадянство та відмову від вступу України до ЄС і НАТО — це ще один крок до відновлення за рахунок України російської імперії. Отже, для нього важлива насамперед Росія. А Україна?!... Чи ж потрібна йому соборна, вільна, міцна українська Україна?! Це не риторичне запитання, бо на допомогу московським політтехнологам, які заповнили перед виборами Україну, покликали з Росії В.Жириновського. Мета зрозуміла: затуманювати виборців, щоб вони голосували за В.Януковича.

Куди йти українцям, указував також В.Путін (зрозуміло, в обійми Москви. — *В.Л.*) під час перебування в Києві з нагоди відзначення 60-ї річниці визволення України від гітлерівців. 26 жовтня 2004 р. Упродовж години три загальнонаціональні телеканали (УТ-1, “Інтер” та “1+1”) показували картинку: самовпевнений, веселий і добрий В.Путін час від часу згадував прізвище В.Януковича. Більшість політиків і політологів оцінили це як спробу підтримати на президентських виборах провладного кандидата. Адже такий Президент України Москві до шмиги.

В.Янукович ратує за надання російській мові статусу державної на території України. Створюється враження, що він зовсім не розуміє очевидного: інформаційна агресія нав’язує українцям чужі ідеали та інтереси; аксіологічна агресія нав’язує менталітет чужих держав і їх народів; агресія культурна нав’язує чужі звичаї, мову, психологію. Ці та інші форми агресії спрямовані на те, щоб українці остаточно втратили національні морально-психологічні засади рідної мови, культури, духовності, щоб назавжди було знищено українське життєве середовище, національний мікросвіт і макросвіт, щоб не дати утвердитися українській Україні.

Зрозуміло, що людина, яка вирішила стати провідником українського суспільства, мусить мати тверду волю та бути послідовною у своїх національно-моральних переконаннях. “...Чому б політикам і чиновникам не продемонструвати свою непохитність та принциповість і, незалежно від ситуації, розмовляти рідною мовою? Це, крім іншого, сприяло б і вдосконаленню вимови та скороченню часу для перекладу думок на потрібну мову, — зазначає С.Мекеда з Київської обл. — Коли чуєш, з якими довготривалими паузами вимовляють слова не найскладніших речень чимало українських політиків, створюється враження, ніби між собою вони спілкуються іншою мовою чи діалектом. Розуміючи ціну необережного слова, політики мусять дуже ретельно добирати слова. І взагалі, наскільки українські політики є українськими, якщо навіть у публічних промовах надають перевагу мові, більше схожій на російську? Чому навіть до офіційних заходів чиновники залучають представників іноземної церкви? Замість того, щоб розвінчувати міф про “меншовартість українського”, далеко не останні люди в країні самі перебувають під впливом цього виплеканого сторіччями колонізації комплексу”¹³.

Відомо, що модель світу задається мовою. І якщо людина говорить російською, то стає росіянином за глибинними засадами психіки. Щоб відтворити, успішно формувати українську свідомість, передусім необхідне становлення, утвердження національної культури. Тому й нині надто важливими залишаються думки А.Вірта, який справедливо переконував у тому, що один із синдромів занепаду нації — це схилення перед чужим та занепад національної мови. Подібну ситуацію, на жаль, спостерігаємо в Україні. Наприклад, вірус російщення уже дістався найдальших гірських сіл Західної України, де на весіллях витанцьовують під Машу Распутіну та попсу на зразок “целуй меня везде”.

---

¹³Мекеда С. Наскільки українські політики є українськими // День. — 2003. — 10 жовт.

Боротьба за українську мову — це боротьба за українську владу. Утвердивши в Україні українську мову — збережемо Україну як європейську націю, підніmemo в кожного українця дух національної свідомості. Адже мова — дім нашого буття, категорія духовна, світоглядна, націєтворча. Це матеріалізована свідомість, яка становить собою основу формування та утвердження морально-психологічного явища — україноцентризму.

Кожний із нас, українців, усі інституції (державні й недержавні) покликані пропагувати й утверджувати в народній свідомості україноцентризм, сутність якого визначається такими категоріями, як патріотизм, національна гідність, повага громадян до України, цілеспрямована праця задля добробуту держави. Крім того, усі політичні події у світі та в Україні неодмінно мають розглядатися крізь призму національних інтересів, духовних і культурних цінностей країни.

Щоб вижити, міцно стати на ноги, українцям за будь-яких обставин обов'язково треба вирватися з морально-психологічного рабства, відмовитися від наслідування чужих думок, звичаїв і традицій, утверджувати українську мову, національну свідомість, а не консервувати малоросійство, не розвивати хахлуйство.

Ідеться не про будівництво “китайського муру” між Україною та Росією, приниження чи ігнорування російської мови й культури, мов інших національних меншин, а про відродження й піднесення понищеної, поруйнованої, упослідженої української мови, культури, духовності. Тож нехай ніхто не заважає зросійщеним українцям реалізувати своє природне право повернутися до національного джерела, до національного буття.

Україна — не єдина у світі країна, яка потерпіла й терпить далі від імперіалізму чужого слова. Одвічна боротьба Правди й неправди, Добра і зла й нині ворохобить життям. Із глибини століть закликає нас великий князь Володимир Мономах “не хулити розмовою, гнів подавляти, помисел чистий мати, спонукаючи себе на добрі діла Господа ради”. Дуже важливо повернути довіру до слова і побороти руйнівний скепсис у суспільстві. Адже, як наголосив В.Ющенко в листі до керівників засобів масової інформації, “принцип довіри до слова зараз визначальний у розбудові України”. Повноцінно жити і правильно будувати — значить користуватися правдивою інформацією. Державотворення обов'язково мусить здійснюватися на фундаменті, що закладається правдивим словом у книжці, газетній статті, радіо- й телепередачі та сприяє процесам національної ідентифікації й самоідентифікації.

Тому будь-яка інформаційна діяльність, незалежно від того, чи стосується вона соціальних проблем, чи політики, культури, економіки має спрямовуватися не тільки на інформування аудиторії, а й на формування високих моральних вартостей, національної свідомості, громадянської гідності. При цьому варто пам'ятати, що кепкування в засобах масової інформації над вадами української ментальності породжує почуття невпевненості, загнаності, песимізму. Тож слід, не применшуючи, не забілюючи негатив, підносити, пропагувати шляхетні, героїчні, патріотичні, жертвовні риси українців. Міряти велике належить великими мірками. Українська нація цього варта, вона дотримується принципів гуманності, толерантності, поваги до інших націй, їх культур, але на своїй землі вона має природне право бути повноцінним господарем.

Поетеса А.Листопад із Краснодона у вірші “До Лесі Українки” написала: “Ви знаєте, Лесю, вже є Україна, // Але українців ще майже нема”. Тож працюймо так, щоб кожний і в Україні, і поза Україною міг впевнено і з гордістю сказати: ми навіки розірвали московські духовно-психологічні кайдани, є Україна, є Українці!

